

UVODNIK

Za geografski oddelek Filozofske fakultete Univerze v Mariboru je značilno spoštovanje oddelčnih korenin ter gradnja na tradiciji ustanoviteljev in prvih profesorjev Oddelka. To se kaže na različne načine, tako v tematskih raziskovalnih usmeritvah članic in članov Oddelka, v območjih njihovega geografskega proučevanja, v raznovrstnem pedagoškem delu s študenti, v organizaciji znanstvenih sestankov in drugih slovesnosti, v mednarodnem sodelovanju kot tudi skozi oddelčno znanstveno revijo, katere prva številka 15. letnika je pred Vami.

Ta številka Revije za geografijo je ena tistih, s katerimi se želimo še posebej pozorno pokloniti spominu na enega ustanovnih članov Oddelka. Posvetili smo jo profesorju Ludviku Olasu, ki bi v letu 2020 praznoval devetdeseto obletnico rojstva. Z devetimi članki se navezujemo na področja in območja Olasovega življenja in dela. Zelo sporočilne so besede dr. Božidarja Kerta, ki je pred dvajsetimi leti opisal Olasa kot osebnost, ki je enako zavzeta za geografsko "preučevanje" in "poučevanje". Kombinacija teh dveh vidikov se ne nanaša samo na profesorja Olasa, spoštovanega profesorja didaktike geografije, ki je živo prisoten v spominih mnogih učiteljic in učiteljev geografije, ki so študirali v Mariboru in enega utemeljiteljev sodobne didaktike geografije v Sloveniji, temveč tudi na celovito poslanstvo Oddelka za geografijo Univerze v Mariboru. Gre za preplet geografskega raziskovanja, obenem pa tudi vključujočega sodelovanja, spremljanja ter spodbujanja mladih pri ustvarjanju svoje prihodnosti in prihodnosti Sveta.

Zaradi vsega navedenega s posebnim zadovoljstvom izpostavljam dejstvo, da je prvi prispevek **Ob 90. letnici rojstva profesorja Ludvika Olasa**, pripravil mag. **Tomaž Koltai**, asistent in podiplomski študent Oddelka za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Mariboru. Mag. Koltai je v svojem članku predstavil Olasov karierni razvoj v treh sklopih in sicer se je posvetil njegovemu izobraževanju, poklicnemu delu ter znotraj tega še posebej visokošolski karieri. Podal je pregled Olasovih bibliografskih del ter izpostavil pomen njegovega življenjskega dela pri razvoju slovenske geografije, geografije severovzhodne Slovenije ter Oddelka za geografijo v Mariboru. Kar je posebej navdušujoče je, da je iz prispevka čutiti avtorjevo namero nadgrajevati Olasovo zapuščino, med drugim pri raziskovanju geografskih problemov domačega Prekmurja in širše regije.

Drugi prispevek avtorice **dr. Karmen Kolnik** **Od peskovnika do več dimenzionalnih virtualnih kartografskih prikazov: kako skrbimo za razvoj prostorske kognicije osnovnošolcev** sodi v bistvo didaktike geografije, s čimer je dan poseben poudarek Olasovemu bazičnemu področju pedagoškega in raziskovalnega dela. Dr. Kolnikova je najprej izpostavila vpliv temeljnega geografskega pripomočka zemljevida na razvoj prostorske kognicije učencev, znotraj česar je predstavila dejavnike kartografskega opismenjevanja ter še posebej učna sredstva, ki jih uporabljamo pri razvijanju prostorskih predstav učencev. Pri tem je naredila pregled učnih sredstev od preteklih do najsodobnejših ob podkrepitvi rabe le teh z razvojno dinamiko otrok. V empiričnem delu prispevka je predstavila rezultate raziskave vključenosti kartografskih vsebin in številčne zastopanost kartografsko podprtih člankov objavljenih v osrednji slovenski reviji s področja pouka geografije, to je Geografiji v šoli (ZRŠŠ) med leti 2010 in 2020.

Tretji prispevek **Regionalna identiteta mladih v pomurski statistični regiji** je rezultat sodelovanja mlade prekmurske magistrice geografije **Špele Flegar** in **dr.**

Eve Konečnik Kotnik. Avtorici sta po uvodni teoretični opredelitvi prostorske identitete ugotavljali, kako se prostorsko identificirajo mladi, živeči v pomurski statistični regiji, kakšna je stopnja njihove povezanosti s pomursko statistično regijo glede na izbrane identitetne kazalnike, kako poznajo pomursko statistično regijo, kako zaznavajo potenciale pomurske statistične regije ter nenazadnje kako vrednotijo vzvode porajanja pozitivne regionalne identitete. Kot kontrolno skupino sta vključili tudi mlade, živeče izven pomurske statistične regije, s čimer sta želeli soočiti identitetna vidika »mi:oni«. Ugotovili sta, da se mladi, živeči v pomurski statistični regiji, v prvi vrsti prostorsko ne identificirajo kot Pomurci oziroma Pomurke ter da izkazujejo različno stopnjo regionalne identitete v različnih identitetnih kazalnikih, vendar pa pomursko regijo vrednotijo bolj pozitivno in njene potenciale ocenjujejo višje kot anketirani mladi, živeči izven te regije.

V prispevku ***Dinamika sprememb rabe prostora pod vplivom različnih gospodarskih sistemov: primer uporabe podatkov satelita Landstat***, ki je nastal v soavtorstvu osmih sodelavcev (**Donša, dr. Kaligarič, dr. Škornik, dr. Pipenbaher, mag. Grujić, mag. Davidović, dr. Žiberna, dr. Ivajnsič**) Fakultete za naravoslovje in matematiko, Filozofske fakultete ter Pedagoške fakultete Univerze v Mariboru je obravnavano območje trideželnega parka Goričko-Raab-Örség. Avtorji so ugotavljali spremembe rabe prostora pod vplivom različnih gospodarskih sistemov preko uporabe podob satelita Landstat. Rezultati so pokazali razlike med državami (oziroma politično-gospodarskimi sistemi) ter med časovnimi intervali (1984-1992, 1992-2007, 2007-2020).

Ddr. Ana Vovk Korže je izpostavila v prispevku ***Prst v Prekmurju v luči podnebnih sprememb*** pomen prsti iz vidika samooskrbe, pri čemer jo je zanimalo zlasti, kako je prst v Prekmurju prilagojena na podnebne spremembe iz ekosistemskega vidika. Prsti je klasificirala na neprilagojene, delno prilagojene in dobro prilagojene na podnebne spremembe ter ugotovila, da v Prekmurju prevladujejo neprilagojene in delno prilagojene prsti. Tudi njene ugotovitve so lahko podlaga za načrtovanje rabe tal v Prekmurju v prihodnje.

Na podlagi analiz dejavnosti satelita je nastal tudi članek ***Indeks vlažnosti tal Pomurja: primer uporabe podatkov satelita Landstat 8*** avtorjev mag. Danijela Davidovića in dr. Danijela Ivajnsiča. V članku je predstavljen indeks vlažnosti tal, ki je primerjan z intenzivno ter pretežno ekstenzivno kmetijsko rabo. Avtorja sta ugotovila statistično pomembne razlike med višjimi vrednostmi indeksa vlažnosti v gozdovih ter nižjimi vrednostmi na njivah in drugih izbranih zemljiških kategorijah. Izpostavljata, da je tovrstni pristop k oceni vlažnosti tal uporaben za monitoring in načrtovanje kmetijskih in okoljevarstvenih dejavnosti na regionalni ravni hkrati pa omogoča prognozo vpliva podnebnih sprememb na vlažnostne razmere v danem prostoru.

Ddr. Ana Vovk Korže je pripravila še prispevek ***Ekoremediacije vodnih ekosistemov (na reki Ščavnici v občini Razkrižje)***. V prvem delu je pojasnila pomen ekoremediacij, zlasti z vidika gospodarjenja z vodotoki, nato pa je predstavila vrste in učinke ekoremediacij v občini Razkrižje v letih 2018–2020. Med najpomembnejšimi učinki so se v lokalnem okolju pokazale koristi v ohranjanju naravnih virov, ki pomenijo okoljski kapital, sledili so družbeni in ekonomski učinki, zelo pomembni pa so tudi etični učinki v obliki odgovornosti do okolja pri vseh generacijah v občini Razkrižje.

Dr. Igor Žiberna se je v članku **Spremembe rabe tal na območju pomurske statistične regije** posvetil analizi sprememb rabe tal na navedenem območju v obdobju med letoma 2000 in 2020. Prikazal je spremembe na enajstih kategorijah rabe tal na nivoju celotne regije in na nivoju občin. Ugotovitve je generaliziral glede na smeri sprememb rabe tal ter v tej povezavi glede na koeficient ekstenzifikacije. Koeficient ekstenzifikacije na območju pomurske statistične regije izkazuje za pomursko statistično regijo problematične trende iz vidika strateških razlogov - upoštevajoč potrebo po večji prehranski neodvisnosti ter iz vidika neizkoriščenosti dobrih naravnih danosti v smislu velikega pridelovalnega potenciala.

Prispevek **Svetlobna onesnaženost na območju pomurske statistične regije** sta pripravila dr. Igor Žiberna in dr. Danijel Ivajnsič. Obravnavano je stanje svetlobne onesnaženosti na območju pomurske statistične regije v letu 2019 in sicer na osnovi podatkov daljinskega zaznavanja satelita Suomi v nočnem kanalu. Podatki so prikazani po občinah in primerjani z dolžino javnih cest. Izpostavljena so najsvetlejša in najtemnejša območja. Rezultati so pokazali velike razlike znotraj statistične regije, pri čemer Goričko kaže nižjo stopnjo svetlobne onesnaženosti.

Prva številka 15. letnika Revije za geografijo torej prinaša aktualne in s sodobno raziskovalno metodologijo podprte tematike »geografskega proučevanja« ter »geografskega poučevanja«. Kaže intenzivna medsebojna sodelovanja članic in članov Oddelka za geografijo, njihova sodelovanja z mladimi pa tudi njihova medinstitucionalna povezovanja. Obravnava življenje in delo profesorja Ludvika Olasa ter njegovo domačo geografsko regijo, ki je bila obenem tudi fokus njegovega živega raziskovalnega interesa.

S spoštovanjem v Njegov spomin.

Dr. Eva Konečnik Kotnik

